

AZ INTÉZET ÉLETÉBŐL

Hegedüs Nándor

(1884–1969)

Nevét az irodalomtörténetírás Ady-kutatásai miatt jegyzi meg. Hetvenéves elmúlt már, amikor az induló, de még nem a mai kikristályosodott elvekre alapozott, Ady kritikai kiadás első két kötete nagyváradi fejezeteinek néhány pontatlanságára rámutatott. Ez adta az ötletet első füzeté, Ady Endre Nagyváradon, elkészítésére. Ezt folytatta, most már részletesebb dokumentációval, az Ady nagyváradi napjai. Mindkét munka, olykor kissé túlburjánzó, el-elkalandozó mellékszálaival együtt is, Ady Endre élete nagyváradi éveinek legfontosabb, legmegbízhatóbb forrása. Majd néhány adattári dolgozatban derítette ki Ady szerelmi lírája egyik ihletőjének kilétét. Az Irodalomtörténeti Füzetek sorozatban dolgozatot publikált még Ady elnyeri a főváros irodalmi díját címmel. S nem rajta múltott, hogy utolsó munkája, az Ady–Szabolcska Mihály-polémia irodalmi aktáinak izgalmas, adat-gazdag feldolgozása, kéziratban hanyódik — immár lassan egy évtizede. Holott ha ez időben megjelenhet, a magyar irodalom története huszadik századi első évtizedeinek kutatói még sok új adatért lehetnének hálásak Hegedüs Nándornak. Nagyváradi ismerőséről, a Holnap-os Juhász Gyuláról is újatmondóan publikált.

A Holnap-alapítói közé tartozott: mindig büszkén emlékezett erre. Gazdag, munkás életet élt utolsó órájáig. Volt főszerkesztő, több nagyváradi lap tulajdonosa, a bukaresti parlament Magyar-párti képviselője. Az irodalomtörténetírás egy nagy kor jószemű, hiteles szavú tanúját vesztette el vele.

Varga József

Forgács László

(1931–1969)

A kritika nemcsak szenvedélyesen és makacs meggyőződéssel művelt területe volt, hanem sorsa is lett: írásai, megnyilatkozásai folyvást heves, nemegyszer kínos vitákba bonyolították. Közel húsz éve tűnt fel haladó kritikánk kérdéseiről szóló (ma sem érdektelen) dolgozatával (It 1952), s azóta filozofikus kritikájának látószöge fokozatosan tágult, egyre nagyobb igényű vállalkozásokba vitte. E könyvei közül az Irodalomtörténeti Füzetekben megjelent *Bajza és Belinszkij* után bizonyára kandidátusi értekezése, a márciusi ifjak világnézetéről szóló műve a leginkább maradandó, főleg filozófiatörténeti fejtegetései miatt. *Tudatosság és költőiség* c. nagyszabású sorozatában oly súlyos történelmi és esztétikai problémakörnek (és esztétika-történeti-poétikai előzményei világirodalmi méretű kifejtésének) megoldására vállalkozott, erejének a végletekig feszítésével, mely Őnála harmonikusabban fejlődött és felkészültebb tudósokat is igen nagy és kétséges próba elé állította volna. Éles dialektika, szigorú spekulativitás volt jellemző gondolkozására. Ez gyakran erőltetett, túl-sarkított vagy történelmietlen következtetésekre siklatta érvelését. Erős elméleti tehetsége, mely nagy alkotások gondolatgazdag értékelésében nyilvánult meg, azonban pozitív módon hatott érzékeny és politikus kérdés-felvetéseivel is, az irodalmi kritika — „criticism” — problémakörének kiszélesítésével és igazságkeresésével, melyet, ha vitákat támasztva is, ha elmagányosodván és szinte görcsösen, önmagát fogyasztva is, korai haláláig folytatott. Komoly tehetséget veszített el Vele filozófiai igényű és műveltségű kritikánk, melyet értékes kezdeményekkel, tovább vitatható gondolatokkal gazdagított, — és egy életsors fájdalmas tanulságával, melyen az utóbbi évek kritikai gondolkodásának, kritikust fel- vagy félreenevelő, igénylő vagy bénító kulturális légkörének negatív hatásai is lemérhetőek volnának.

Szauder József